

Nr 118

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i skollagen den 6 juni 1962 (nr 319); given Stockholms slott den 2 april 1965.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändring i skollagen den 6 juni 1962 (nr 319).

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

BERTIL

Sven-Eric Nilsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås i anslutning till förslagen i prop. 1965:70 angående blind- och dövskolväsendets organisation m. m., att i skollagen skall införas bestämmelser om undervisning av barn som på grund av syn-, hörsel- eller tal-skada inte kan följa undervisningen i grundskolan. Det föreslås att sådana barn skall äga erhålla undervisning i statlig skola (*specialskolan*) och att skolplikten för dem bestämmes till 10 år. Skolplikten, som omfattar åldern 7—17 år, skall fullgöras i specialskolan. Liksom hittills skall dock skolplikt kunna fullgöras även i privata skolor eller genom enskild undervisning. Om undervisningen och verksamheten i övrigt i specialskolan skall vad som gäller för grundskolan äga motsvarande tillämpning.

Till specialskolan hörande organisatoriska enheter föreslås bli ställda under ledning av särskilda lokala styrelser. Inseendet över skolan skall utövas av länskolnämnd och skolöverstyrelsen.

Förslag
till
Lag
om ändring i skollagen den 6 juni 1962 (nr 319)

Härigenom förordnas, dels att 3, 6, 23, 30, 31, 40 och 53 §§ skollagen den 6 juni 1962 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges, dels att i lagen skola införas tre nya paragrafer, betecknade 2 a §, 28 a § och 39 a §, av nedan angiven lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 a §.

Staten sörjer för undervisningen i specialskola av barn som på grund av syn-, hörsel- eller talskada icke kunna följa undervisningen i grundskolan.

3 §.

I varje — — — — — en skolchef.

Då skolväsendet — — — — — skall finnas.

För specialskolan finnas särskilda lokala styrelser enligt bestämmelser som Konungen meddelar.

6 §.

Med skola avses i denna lag skola, som sägs i 2 § a) och b), om ej annat är särskilt angivet.

Med skola avses i denna lag skola, som sägs i 2 § a) eller b) eller i 2 a §, om ej annat är särskilt angivet.

Vad i — — — — — barnet står.

Beträffande undervisningen av blinda, döva och vissa psykiskt efterblivna gäller vad därom är särskilt stadgat.

Beträffande undervisningen av vissa psykiskt efterblivna gäller vad därom är särskilt stadgat.

23 §.

Varje barn, — — — — — i grundskolan.

Skolpliktigt barn som på grund av syn-, hörsel- eller talskada icke kan följa undervisningen i grundskolan

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

äger rätt till undervisning i specialskolan. Fråga om barns rätt till sådan undervisning prövas av lokal styrelse för specialskolan, sedan föräldrarna fått tillfälle att yttra sig.

28 a §.

Specialskolan omfattar tio årskurser, betecknade 1—10 och fördelade på lågstadium, mellanstadium och högstadium enligt bestämmelser som Konungen meddelar.

Bestämmelserna i 24 § andra och tredje styckena om studievägar, specialundervisning och särskild undervisning äga motsvarande tillämpning på specialskolan.

För elev i specialskolan som icke kan följa undervisning enligt första och andra styckena meddelas undervisning anpassad efter hans utveckling.

För specialskolan äga bestämmelserna i 25—28 §§ motsvarande tillämpning. Fråga om att förvägra elev befrielse enligt 27 § prövas av den lokala styrelsen.

30 §.

För barn, — — — — — gäller skolplikt.

Skolplikt inträder — — — — — sexton år.

För barn som på grund av syn-, hörsel- eller talskada icke kan följa undervisningen i grundskolan upphör dock skolplikten senast vid utgången av vårterminen det kalenderår då barnet fyller sjuåttio år.

31 §.

Skolpliktiga barn — — — — — kapitel sägs.

Skolpliktiga barn som på grund av syn-, hörsel- eller talskada icke kunna

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

följa undervisningen i grundskolan skola deltaga i undervisningen i specialskolan, om ej annat följer av 39 a §.

39 a §.

Bestämmelserna i 32—39 §§ äga motsvarande tillämpning på barn som på grund av syn-, hörsel- eller talskada icke kan följa undervisningen i grundskolan. Bestämmelserna i 36 och 37 §§ om årskurs 9 i grundskolan skola avse årskurs 10 i specialskolan eller i fråga om elev som anges i 28 a § tredje stycket där avsedd undervisning.

Fråga huruvida skolplikt enligt 30 § tredje stycket gäller för barn efter utgången av vårterminen det kalenderår då barnet fyller sexton år och fråga om barn enligt 31 § andra stycket skall deltaga i undervisningen i specialskolan prövas av lokal styrelse för specialskolan. Innan beslut meddelas skola föräldrarna ha fått tillfälle att yttra sig.

På lokal styrelse för specialskolan ankommer att besluta i frågor som avses i 32 och 34—37 §§.

40 §.

För varje skola skall finnas elevområde. Om så erfordras, må särskilt elevområde finnas för del av skola.

För varje skola som anges i 2 § a) eller b) skall finnas elevområde. Om så erfordras, må särskilt elevområde finnas för del av sådan skola.

Elevområde skall — — — — — delar därav.

53 §.

Över beslut — — — — — hos länskolnämnden.

Om besvär — — — — — finnes stadgat.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

I övrigt — — — — — för Stockholm.

Över beslut enligt denna lag av lokal styrelse för specialskolan må besvär anföras hos länskolnämnden.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1965.
2. Genom lagen upphävas blindskolestadgan den 13 maj 1960 (nr 508), dövskolestadgan den 13 maj 1960 (nr 509) och reglementet den 15 juni 1922 (nr 337) för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, såvitt avser anstaltens skola.
3. Förekommer i lag eller eljest hänvisning till stadgande som ersatts genom bestämmelse i denna lag, gäller i stället den senare bestämmelsen.
4. Äldre bestämmelser om skolplikt gälla, i den mån Konungen ej förordnar annat, för elever som under nedan angivna läsår tillhöra lägst följande årskurser i specialskolan, nämligen 1965/66 årskurs 6, 1966/67 årskurs 7, 1967/68 årskurs 8, 1968/69 årskurs 9, 1969/70 årskurs 10 och 1970/71 årskurs 11.
5. De ytterligare föreskrifter som fordras i samband med införandet av denna lag meddelas av Konungen.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 5
mars 1965.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, fråga om *ändring i skollagen* och anför.

Tidigare denna dag har Kungl. Maj:t beslutat underställa riksdagen prop. 70 i fråga om blind- och dövskolväsendets organisation m. m. Till grund för propositionen ligger de förslag, som framlagts av blind- och dövskolutredningen i dess betänkande *Grundskola för blinda och döva* (SOU 1964: 61) och *Läroplan för grundskola för döva och hörselskadade* (SOU 1964: 62).

Beträffande utredningens förslag och remissbehandlingen av dem får jag hänvisa till den översikt som lämnats i nämnda proposition.

I betänkandet *Grundskola för blinda och döva* har utredningen föreslagit, att bestämmelser om skolplikt och om rätt till undervisning för blinda, döva och talskadade barn skall intas i skollagen. Utredningen har vidare föreslagit, att i skollagen skall införas föreskrift om skyldighet för staten att svara för undervisning av sådana barn. Utredningen har avgett förslag till lag om ändring av skollagen.

Gällande bestämmelser

I *skollagen* den 6 juni 1962 (nr 319, ändrad 1964: 341 och 899) regleras vissa grundläggande frågor angående det allmänna skolväsendet. Där finns regler om den enskildes rätt till skolgång och om hans skolplikt. Vidare finns bestämmelser om kommunernas skyldigheter samt om den lokala, regionala och centrala ledningen av skolväsendet. Skollagen är inte tillämplig på den undervisning av blinda och döva som staten anordnar. Om sådan undervisning och om skolplikt för blinda och döva, finns endast i administrativ ordning utfärdade bestämmelser, nämligen blindskolestadgan den 13 maj 1960 (nr 508, ändrad 1962: 469, 1963: 462 och 1964: 460) och dövskolestadgan den 13 maj 1960 (nr 509, ändrad 1962: 468, 1963: 461 och 1964: 472).

Enligt *blindskolestadgan* meddelar statens blindskolor undervisning dels av blinda barn, för vilka gäller skolplikt enligt stadgan, dels av vuxna blinda. Syftet med undervisningen är att främja de blindas anpassning i samhället och göra det möjligt för dem att själva förtjäna sitt uppehälle. Blindskolan skall ge skolpliktiga barn allmän skolbildning, som motsvarar folkskolans bildningsmål. Den skall vidare öva de blindas förmåga till självständig verksamhet och bereda dem erforderlig yrkesutbildning. Med blind jämställs den som på grund av nedsatt syn inte kan följa undervisningen i det allmänna skolväsendet. För blinda barn gäller enligt *blindskolestadgan* s. k. särskild skolplikt. Den inträder, när barnet uppnår åldern för allmän skolplikt eller när barnet efter skolålderns inträde blir blint. Om barnet lider av sjukdom, när skolplikten inträder, skall skolgången uppskjutas så länge hinder föreligger. Till skillnad från skolpliktsbestämmelserna inom det allmänna skolväsendet finns enligt *blindskolestadgan* inte någon möjlighet för blinda barn att få börja skolgången vid sex års ålder. Ett blint barn kan inte heller få uppskov med skolgången på grund av bristande mognad. Skolplikten omfattar en lärotid vid blindskola av 11 år. Skolplikten upphör dock alltid senast med utgången av den årskurs, som slutar det kalenderår då eleven fyller 19 år. Skolplikten fullgörs regelmässigt vid blindinstitut (Blindinstitutet på Tomtebodan). Skolgång vid blindinstitutet må dock i vissa fall utbytas mot annan undervisning. Skolpliktig blind elev som fyllt 15 år och som inte tidigare erhållit blindundervisning kan således intas vid skola för vuxna synskadade. Likaså kan elev vid blindinstitutet för avslutande av sin utbildning överflyttas till skola för vuxna synskadade eller annan utbildningsanstalt eller också erhålla utbildning hos företagare på skolorten. Har elev, innan skolplikten upphört, inhämtat sådana kunskaper och färdigheter som blindundervisningen avser att ge, kan han befrias från vidare skolgång. Elev som på grund av bristande förståndsutveckling eller annat lyte inte kan tillgodogöra sig undervisningen kan befrias från skolgång vid institutet och intas på skolhem. Slutligen kan blint barn som erhåller likvärdig enskild undervisning befrias från skyldighet att genomgå blindskola.

Enligt *dövskolestadgan* meddelar statens dövskolor undervisning av döva i syfte att främja de dövas anpassning i samhället och göra det möjligt för dem att själva förtjäna sitt uppehälle. Dövskolorna skall så långt möjligt lära eleverna att bemästra normalspråket, ge dem allmän skolbildning som motsvarar folkskolans bildningsmål samt bereda dem erforderlig yrkesutbildning. Med döv jämställs den som på grund av nedsatt hörsel eller centrala språk- och talrubbningar inte kan följa undervisningen i det allmänna skolväsendet. Även för döva barn gäller s. k. särskild skolplikt. Den inträder liksom för blinda barn, när barnet uppnår åldern för allmän skolplikt eller när barnet efter skolålderns inträde blir dövt. Lider barnet av sjukdom, när skolplikten inträder, skall skolgången uppskjutas så länge hinder föreligger. Inte heller för döva barn finns någon möjlighet att få börja skolgången vid sex års ålder eller att få uppskov med skolgången på grund av bristande mognad. Skolplikten omfattar en lärotid

vid dövskola om 10 år. Skolplikten upphör dock alltid senast med utgången av den årskurs som slutar det kalenderår då eleven fyller 18 år. Skolplikten skall regelmässigt fullgöras vid allmän dövskola. Kan skolpliktig döv på grund av bristande förståndsutveckling eller annat lyte inte följa undervisningen vid allmän dövskola, skall han överföras till skolhem och där gå genom de första åtta årskurserna. Även döva elever kan under vissa villkor erhålla utbildning hos företagare på skolorten i stället för i dövskola. Om befrielse från skolgång i dövskola gäller i huvudsak samma regler som om befrielse från skolgång i blindskola.

Utredningens förslag

Den genom samhällets försorg bedrivna undervisningen av barn och ungdom har till syfte att meddela eleverna kunskaper och öva deras färdigheter samt i samarbete med hemmen främja elevernas utveckling till harmoniska människor och till dugliga och ansvarskännande samhällsmedlemmar. Så har målet för det allmänna skolväsendet uttryckts i skollagens första paragraf.

Utredningen betonar att samma mål bör gälla även för undervisningen av blinda, döva och talskadade barn.

Med utgångspunkt härifrån föreslår utredningen, att det skall anordnas särskilda statliga grundskolor (*specialskolor*) för blinda, döva och talskadade barn. Barn som är blinda eller döva och som dessutom är psykiskt efterblivna eller lider av annat lyte bör undervisas vid skolhem knutna till specialskolorna. Vidare bör för blinda, döva och talskadade ungdomar inrättas en frivillig ungdomsskola för gymnasial utbildning.

Utredningen föreslår, att utbildningen vid specialskolorna skall motsvara grundskolans. Eleverna vid specialskolorna föreslås bli skolpliktiga under 10 år. För de blinda och döva barn som undervisas vid skolhem föreslås skolplikten skola gälla så länge behov av undervisning föreligger, dock längst till utgången av det kalenderår då eleven fyller 21 år. Skolplikten för elever vid skolhem skall efter beslut av skolöverstyrelsen kunna förlängas med högst två år. För beslut om förlängning av skolplikten krävs att alldeles speciella skäl föreligger. Som motivering för den föreslagna utformningen av skolplikten för elever vid skolhem anför utredningen att blinda och döva barn som är psykiskt efterblivna eller lider av annat lyte bör garanteras få stanna kvar i skolhem lika länge som elever i särskola enligt lagen den 4 juni 1954 (nr 483) om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna (ändrad 1962: 411). I övriga hänseenden bör enligt utredningens förslag om skolplikt gälla vad som enligt skollagen redan gäller för elever inom det allmänna skolväsendet.

Utredningen föreslår att bestämmelser om rätt och plikt till skolgång för blinda, döva och talskadade barn införs i skollagen. I skollagen bör vidare införas en bestämmelse om att staten ger dessa barn möjlighet att i specialskolor

erhålla undervisning som svarar mot grundskolans och att staten tillhandahåller blinda, döva och talskadade ungdomar gymnasial utbildning.

Utredningen har i sitt förslag uppställt följande definitioner. Blinda är de barn som är oförmögna att se ljus men också barn med s. k. praktisk blindhet, dvs. oförmåga att tillgodogöra sig undervisning via ögat. Döva är gravt hörsel-skadade barn som endast med hjälp av förstärkare och speciell träning samt med utnyttjande av obetydliga hörselrester eller syn och känsel kan lära sig att utveckla tal och språk. Talskadade är barn som av annan orsak än dövhet har så gravt hämmad språk- och talutveckling, att särskild skolplacering och be-handling är nödvändig.

Yttrandena

Utredningens förslag att i skollagen infoga de grundläggande bestämmelserna om undervisningen av barn med syn-, hörsel- eller talskada har godtagits av nära nog samtliga remissinstanser.

Remissinstansernas inställning till utredningens förslag om mål för undervisningen vid specialskolorna, om undervisningens omfattning och längd samt om ledning av och tillsyn över skolorna har redovisats i prop. nr 70.

Till komplettering av vad nyssnämnda proposition innehåller beträffande remissinstansernas yttranden över utredningens förslag till skolpliktsbestämmelser för syn-, hörsel- och talskadade må här redovisas följande.

Utredningens förslag i fråga om skolpliktsbestämmelser har i stort sett inte föranlett erinringar vid remissbehandlingen. *Skolöverstyrelsen* framhåller emellertid att vad utredningen föreslagit om förlängning av skolplikten för blinda och döva barn som dessutom är psykiskt efterblivna eller lider av annat lyte synes gå längre än vad som motiveras av utredningens syfte nämligen att säkra en möjlighet och rätt för dessa barn att få skolgången förlängd. Liknande synpunkter anförs av styrelsen för *vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte*, som ifrågasätter om inte samma skolpliktsbestämmelser bör gälla för elever vid skolhemmet för blinda som för övriga elever vid specialskolan för blinda. I övrigt gjorda invändningar avser samtliga skolpliktsens upphörande för barn som inte kan följa undervisningen i grundskolan på grund av hörselskada. *Länsskolnämnden i Södermanlands län* samt styrelserna för *dövskolorna i Vänersborg* och *Gnesta* ifrågasätter sålunda om inte skolplikten för denna kategori handikappade bör förlängas med ett år. Därigenom skulle man — med i övrigt oförändrad lärogång — kunna bereda plats för ett fyraårigt mellanstadium. *Dövskolornas rektorsförening* och *Svenska dövläraresällskapet*, vilka i annat sammanhang uttalat sig för att intagning av nybörjare i dövskolorna liksom hittills skall ske vartannat år, har i konsekvens därmed förorddat, att skolplikten för dem som intas först vid åtta års ålder utsträcks till utgången av vårterminen det kalenderår, då dessa elever fyller aderton år.

Departementschefen

Tidigare denna dag har Kungl. Maj:t i prop. 70 föreslagit riksdagen att fr. o. m. den 1 juli 1965 skall inrättas statlig specialskola för blinda, döva och talskadade barn.

Som jag förut anfört regleras i *skollagen* vissa grundläggande frågor angående det allmänna skolväsendet. Där upptas regler om den enskildes rätt till skolgång och om hans skolplikt. Vidare finns bestämmelser om kommunernas skyldigheter samt om den lokala, regionala och centrala ledningen av skolväsendet. Skollagen är inte tillämplig på den undervisning av blinda och döva som staten anordnar. Om sådan undervisning och om skolplikt för blinda och döva finns endast i administrativ ordning utfärdade bestämmelser, nämligen *blindskolestadgan* och *dövskolestadgan*. Skollagen är inte heller tillämplig på den undervisning av psykiskt efterblivna som bedrivs av landstingen. Landstingens skyldigheter regleras i 1954 års lag om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna. Lagen innehåller också en regel om skolplikt för vissa psykiskt efterblivna. Av lagen framgår inte klart i vad mån denna regel är tillämplig på psykiskt efterblivna som även är blinda eller döva. Skolpliktsregeln i 1954 års lag torde dock ej gälla för sådana psykiskt efterblivna som på grund av att de är blinda eller döva undervisas i statlig blindskola eller statlig dövskola.

Blind- och dövskolutredningen föreslår, att regler om rätt till undervisning för blinda, döva och talskadade barn och om skolplikt för dem införs i skollagen. Vidare föreslår utredningen, att i skollagen skall intas en bestämmelse om att staten ger dessa barn möjlighet att i specialskolor erhålla undervisning som svarar mot grundskolans. Enligt utredningens förslag bör i skollagen ut-sägas att staten bereder blinda, döva och talskadade barn yrkesskole-, fackskole- och gymnasieundervisning.

Liksom utredningen anser jag det vara principiellt riktigt att i skollagen införa bestämmelser om skolplikt för blinda, döva och talskadade barn samt om rätt till undervisning för sådana barn på det obligatoriska skolstadiet. Behov av sådana bestämmelser föreligger dock endast i fråga om barn som på grund av syn-, hörsel- eller talskada inte kan följa undervisningen i grundskolan. Med undervisningen i grundskolan avser jag såväl den vanliga undervisningen som specialundervisning och särskild undervisning enligt 5 kap. 42—50 §§ skolstadgan. Syn-, hörsel- eller talskadade barn som trots sitt handikapp kan följa undervisningen i grundskolan skall alltså inte vara underkastade dessa bestämmelser alldeles oavsett hur allvarligt deras lyte må vara. Fråga huruvida bestämmelserna är tillämpliga måste prövas individuellt från fall till fall. När jag i fortsättningen använder uttryck som blinda, döva eller talskadade barn avser jag, om jag inte anger annat, endast sådana syn-, hörsel- eller talskadade barn

som på grund av sin syn-, hörsel- eller talskada inte kan följa undervisningen i grundskolan. Med syn- och hörselskada avser jag varje nedsättning av syn och hörsel oavsett orsak. Till hörselskada hänför jag även talrubbningar orsakade av hörselskada. Med talskada avser jag endast sådan talskada som inte orsakats av hörselskada.

I skollagen utsträcktes skolplikten generellt till nio år. Som framgår av vad jag anfört förut medförde detta dock inte någon förändring i den skolplikt som enligt blindskolestadgan och dövskolestadgan gällde för blinda och döva barn. Enligt dessa bestämmelser omfattar skolplikten för blinda barn en lärotid vid blindskola av 11 år och för döva barn en lärotid vid dövskola av 10 år. Skolplikten upphör dock senast med utgången av den årskurs som slutar det kalenderår då barnet fyller, ifråga om blinda 19 och ifråga om döva 18 år.

Utredningen föreslår, att skolpliktstiden för blinda, döva och talskadade barn bestäms till 10 år. I fråga om sådana blinda och döva barn, som även är psykiskt efterblivna eller lider av annat lyte, föreslår utredningen, att skolplikten skall, liksom för elever vid särskola enligt 1954 års lag om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna, gälla till dess behovet av undervisning upphört, dock längst till utgången av det kalenderår, då eleven fyller 21 år. Skolplikten för sådan elev föreslås kunna bli förlängd med ytterligare två år.

Utredningens förslag om en 10-årig skolplikt för sådana blinda, döva och talskadade barn som inte lider av annat handikapp har i huvudsak tillstyrkts vid remissbehandlingen. Jag kan för egen del ansluta mig till detta förslag. Liksom för andra barn bör skolplikten för blinda, döva och talskadade barn inträda vid sju års ålder. Enligt 32 § skollagen kan barn erhålla rätt att få börja skolgång redan vid sex års ålder, om det nått erforderlig mognad. Enligt samma paragraf kan barn som inte nått erforderlig mognad få uppskov med skolgången ett år. Dessa bestämmelser bör gälla även för blinda, döva och talskadade barn. Skolplikten skall normalt fullgöras i specialskolan. Beträffande möjlighet för blinda, döva och talskadade barn att få fullgöra skolplikt i annan ordning bör gälla samma regler som för andra barn (33—35 §§ skollagen).

I fråga om blinda och döva barn som också är psykiskt efterblivna eller lider av annat lyte, innebär utredningens förslag en väsentlig utsträckning av skolpliktstiden i förhållande till vad som nu gäller. Med anledning av vad skolöverstyrelsen anfört synes det vara tveksamt om en sådan ändring är tillräckligt motiverad. I fråga om blinda och döva barn som också har annat lyte finner jag därför ej tillräckliga skäl föreligga för att föreslå en annan utformning av skolplikten än den jag nyss förordat för blinda, döva och talskadade barn i allmänhet. Vad beträffar blinda och döva barn som också är psykiskt efterblivna, vill jag erinra om att 1954 års lag om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna är föremål för översyn genom en särskild utredning under socialdepartementet. I avbidan på resultatet av denna översyn bör för blinda och döva som är psykiskt efterblivna gälla samma regler om skolplikt som för andra blinda och döva barn. Jag vill understryka, att detta mitt ställningstagande

endast avser frågan om skolplikten för blinda och döva barn som också är psykiskt efterblivna eller lider av annat lyte, däremot inte frågan om dessa barns rätt till skolgång. Barnen bör ha möjlighet att efter skolpliktens slut frivilligt delta i undervisning vid specialskolan. Som villkor för fortsatt undervisning i specialskolan bör liksom för frivillig undervisning i grundskolan gälla att barnet kan tillgodogöra sig undervisningen.

Samtidigt med att regler om skolplikt och om rätt till undervisning för blinda, döva eller talskadade barn införs i skollagen bör i lagen intas en föreskrift om att staten anordnar för sådan undervisning erforderlig specialskola. Målet för denna skola bör vara att så långt möjligt ge de blinda, döva och talskadade barnen samma utbildning som grundskolans.

Någon regel om att staten sörjer för gymnasial undervisning av blinda, döva och talskadade barn bör med hänsyn till vad jag tidigare denna dag anfört (prop. 1965: 70 s. 54 och 57) inte införas i skollagen.

Specialmotivering

2 a §.

I den allmänna motiveringen har jag tillstyrkt att blinda, döva och talskadade barn skall fullgöra skolplikt i specialskolan och att föreskrifter om skolplikt för dessa barn skall införas i skollagen. Med hänsyn härtill bör specialskolorna presenteras i 1 kap. skollagen. Samtidigt därmed bör också anges att staten svarar för utbildningen vid specialskolan.

3 §.

Blind- och dövskolutredningen föreslår att för ledningen av specialskolan skall finnas särskilda lokala styrelser. Detta förslag biträdades av bl. a. *skolöverstyrelsen* som emellertid anser att mycket talar för att det skulle vara till gagn för verksamheten om skolan fick en bättre kommunal förankring. Överstyrelsen förordar, att förutsättningarna för att ställa specialskolan under den kommunala skolstyrelsen utreds ytterligare.

Jag biträder blind- och dövskolutredningens förslag. Skolöverstyrelsens utredningsyrkande föranleder inte något uttalande i detta sammanhang.

6 §.

Bestämmelserna i skollagen har avseende endast på den del av det allmänna skolväsendet, i vilken kommunerna är engagerade. För att förenkla regelsystemet finns i 6 § första stycket en regel av den innebörden att, när inte annat särskilt anges, skall vad i lagen förstås med skola avse endast de skolformer, som står under den kommunala skolstyrelsens förvaltning. Jag har förut förordat, att i skollagen intas bestämmelser om specialskolan. Vad i skollagen sägs om skolor bör, där inte annat särskilt anges, bli tillämpligt även på special-

skolan. Sålunda bör bl. a. gälla att specialskolan skall stå under inseeende av länskolnämnd och skolöverstyrelsen. 6 § första stycket bör alltså ges den innebörden att, när inte annat särskilt anges, skall vad som i lagen förstås med skola avse även specialskolan. Denna ändring föranleder en ändring av 40 §, enär vad som sägs i denna paragraf om skolor inte bör ha avseende på specialskolan.

I den allmänna motiveringen har föreslagits en definition av ordet talskada. Denna definition bör tas in i skollagen. Det torde vara lämpligast att ta in den som ett tredje stycke i denna paragraf.

Liksom hittills bör skollagens bestämmelser inte vara tillämpliga på sådana psykiskt efterblivna barn, för vilkas undervisning och vård landsting skall svara enligt 1954 års lag om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna. I 6 § bör därför alltså finnas en hänvisning till denna lag.

23 §.

Såsom ett andra stycke i denna paragraf bör införas en bestämmelse om rätt för blinda, döva och talskadade barn att få undervisning i specialskolan. Om innebörden av denna bestämmelse må här hänvisas till vad jag anfört i den allmänna motiveringen. För att ett barn skall ha rätt till undervisning i specialskolan krävs, att styrelse för specialskolan har kunnat konstatera att barnet på grund av syn-, hörsel- eller talskada inte kan följa undervisningen i grundskolan. Som jag påpekat i den allmänna motiveringen åsyftar jag med begreppet undervisningen i grundskolan såväl den vanliga undervisningen som specialundervisning och särskild undervisning enligt 5 kap. 42—50 §§ skolstadgan. Beslut om rätt till undervisning i specialskolan gäller endast så länge som barnet på grund av syn-, hörsel- eller talskada förblir oförmöget att följa undervisningen i grundskolan. Beslutet måste alltså regelbundet omprövas. Vederbörande lokala styrelse för specialskolan är skyldig tillse att så sker. Innan styrelsen meddelar beslut om barns rätt till undervisning i specialskolan, skall barnets föräldrar beredas tillfälle att yttra sig.

Vad jag här anfört om villkoren för att blinda, döva och talskadade barn skall ha rätt till undervisning i specialskolan bör gälla såväl för normalbegåvade som för psykiskt efterblivna barn. Det torde inte vara nödvändigt att i lagtexten uttryckligen ange detta. Som framgår av specialmotiveringen till 6 § fjärde stycket bör dock skollagens bestämmelser inte gälla beträffande sådana psykiskt efterblivna barn som landstingen skall omhänderta för vård och undervisning.

Om innebörden i begreppen syn-, hörsel- och talskada får jag hänvisa till den allmänna motiveringen.

28 a §.

Som jag tidigare anfört (prop. 1965:70) bör specialskolan omfatta 10 års-kurser fördelade på ett låg-, ett mellan- och ett högstadium.

Liksom i grundskolan bör inom specialskolan anordnas olika studievägar avpassade efter barnens studieinriktning. Dessutom bör inom specialskolan finnas

dels specialundervisning för sådana barn som har svårt att följa den vanliga undervisningen eller att anpassa sig till verksamheten i skolan, dels särskild undervisning för barn som på grund av lyte, långvarig sjukdom eller liknande omständighet ej kan deltaga i vanligt skolarbete. För specialundervisningen och den särskilda undervisningen bör bestämmelserna i 24 § andra och tredje styckena skollagen äga motsvarande tillämpning. Vidare bör inom specialskolan finnas undervisning för blinda och döva barn som också är psykiskt efterblivna och som på grund därav ej kan följa övrig undervisning inom specialskolan. Bestämelse om undervisning för sådana elever bör intas såsom ett tredje stycke i denna paragraf.

I fråga om val av studieväg och om uttagning till specialundervisning föreslås, att vad som enligt 25 § skollagen gäller för grundskolan skall vara tillämpligt även på specialskolan. I 26 § skollagen finns vissa grundläggande regler för verksamheten i grundskolan. Sålunda föreskrivs, att alla som verkar i grundskolan är skyldiga att främja trivsel och arbetsglädje, att kroppslig bestraffning och annan kränkande behandling av elev inte får förekomma, att eleverna är skyldiga att visa lärare och annan personal aktning och lydnad samt att eleverna skall eftersträva ett gott inbördes förhållande. Dessa allmänna regler bör naturligtvis gälla även i specialskolan. I 27 § skollagen ges regler som syftar till att trygga religionsfriheten. Om den närmare innebörden av dessa regler må hänvisas till vad jag anfört i prop. 1962:136 med förslag till skollag m. m. Även dessa regler bör vara tillämpliga för specialskolan. Fråga om att förvägra elev befrielse från morgonsamling eller undervisning i kristendomskunskap bör dock prövas av styrelse för specialskolan och inte av den kommunala skolstyrelsen.

Liksom ifråga om grundskolan bör undervisningen i specialskolan vara avgiftsfri.

30 §.

Den regel om skolplikt för blinda, döva och talskadade barn som jag förordat i den allmänna motiveringen bör införas som ett tredje stycke i denna paragraf. För att ett barn enligt denna nya regel skall kunna åläggas skolplikt utöver den som gäller för andra barn krävs, att det har kunnat konstateras, att barnet på grund av syn-, hörsel- eller talskada inte kan följa undervisningen i grundskolan. Begreppet undervisningen i grundskolan har här samma innebörd som i 23 § andra stycket. Det bör ankomma på lokal styrelse för specialskolan att pröva frågor om skolplikt enligt här ifrågavarande bestämmelse. Vad jag i specialmotiveringen till 23 § andra stycket anfört om beslut angående rätt till undervisning i specialskolan gäller även beslut om skolplikt enligt 30 § tredje stycket. Den av mig föreslagna regeln om skolplikt bör liksom den i 23 § andra stycket intagna regeln om rätt till undervisning avse såväl normalbegåvade som psykiskt efterblivna barn. I fråga om skolplikt för blinda, döva och talskadade barn som också är psykiskt efterblivna är den här föreslagna bestämmelsen avsedd att innefatta en fullständig reglering. Som jag anfört tidigare torde nämligen reglerna om

skolplikt i 1954 års lag om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna inte vara tillämpliga.

31 §.

Enligt 23 § andra stycket skall barn som lider av vissa syn-, hörsel- eller talskador äga rätt att få utbildning i specialskolan. Såsom ett andra stycke i 31 § bör införas en regel om skyldighet för samma barn att delta i undervisningen i specialskolan. Ett barn har en sådan skyldighet endast om det konstaterats, att barnet på grund av syn-, hörsel- eller talskada inte kan följa undervisningen i grundskolan. Begreppet undervisningen i grundskolan har här samma innebörd som i 23 § andra stycket. Det bör ankomma på lokal styrelse för specialskolan att pröva frågor om skyldighet att delta i undervisning vid specialskolan. Vad jag anfört i specialmotiveringen till 23 § andra stycket om beslut angående rätt till undervisning i specialskolan gäller även beslut om skyldighet att delta i undervisning i specialskolan. Den av mig föreslagna regeln om skyldighet att delta i undervisningen i specialskolan bör på samma sätt som regeln om skolplikt i 30 § tredje stycket gälla för såväl normalbegåvade som psykiskt efterblivna barn.

39 a §.

Blinda, döva och talskadade barn bör anses ha fullgjort sin skolplikt, då de tillfredsställande genomgått årskurs 10 vid specialskolan. I fråga om blindas och dövas barn som också är psykiskt efterblivna eller lider även av annat lyte bör skolplikten anses fullgjord, då de tillfredsställande genomgått för dem avpassad undervisning. Dessutom bör för blindas, dövas och talskadade barn — liksom för andra barn — skolplikten anses fullgjord, då de eljest skaffat sig motsvarande kunskaper.

Har elev i grundskolan inte tillfredsställande genomgått högsta årskursen, innan skolplikten upphört, får han enligt 37 § skollagen frivilligt gå kvar i grundskolan, om han kan tillgodogöra sig undervisningen. Denna regel bör naturligtvis äga motsvarande tillämpning i fråga om rätt för blindas, dövas och talskadade barn att frivilligt gå kvar i specialskolan.

Bestämmelserna i 38 och 39 §§ skollagen om föräldrars skyldighet att se till att barn fullgör sin skolplikt m. m. bör vara tillämpliga även beträffande blindas, dövas och talskadade barn.

40 §.

Bestämmelserna i 7 kap. skollagen om elevområden m. m. är inte tillämpliga på specialskolan. Att så inte är fallet bör uttryckligen anges i 40 § första stycket, enär efter den ändring av 6 § första stycket som jag förut föreslagit med ordet skola i skollagen avses även specialskolan, om inte annat särskilt sägs.

53 §.

Paragrafen bör kompletteras med en bestämmelse om besvär över beslut av styrelse för specialskolan.

Övergångsbestämmelser

Enligt vad jag föreslagit vid anmälan av prop. 70 skall läroplanen för specialskolan införas i årskurserna 1—5 läsåret 1965/66 och därefter i ytterligare en årskurs för varje följande läsår. I de årskurser, i vilka läroplanen för specialskolan inte skall gälla, skall äldre bestämmelser om undervisningen, dess mål och innehåll gälla. Som en konsekvens härav följer att jämväl äldre bestämmelser om skolplikt alltjämt bör gälla för elever som tillhör ifrågavarande årskurser. En föreskrift härom bör införas i punkt 4.

Hemställan

I enlighet med vad som anförts i det föregående har inom ecklesiastikdepartementet upprättats förslag till *lag om ändring i skollagen den 6 juni 1962 (nr 319)*, vilket torde få fogas vid protokollet i detta ärende som *bilaga*.

Föreliggande lagförslag torde i vissa delar vara av den beskaffenhet, att det enligt 87 § regeringsformen bör underställas lagrådets granskning. Jag hemställer därför, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i 87 § regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Sonja Ahrling

Det till lagrådet remitterade förslaget till lag om ändring i skollagen.

Förslag

till

Lag om ändring i skollagen den 6 juni 1962 (nr 319)

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

6 §.

Med skola avses i denna lag skola, som sägs i 2 § a) och b), om ej annat är särskilt angivet.

Med skola avses i denna lag skola, som sägs i 2 § a) eller b) eller i 2 a §, om ej annat är särskilt angivet.

Vad i ----- barnet står.

Med talskada avses i denna lag sådan talskada som ej orsakats av hörselskada.

Beträffande undervisningen av blinda, döva och vissa psykiskt efterblivna gäller vad därom är särskilt stadgat.

Beträffande undervisningen av vissa psykiskt efterblivna gäller vad därom är särskilt stadgat.

¹ De vid tryckningen borttransumerade delarna är — bortsett från vissa redaktionella jämkningar — likalydande med motsvarande delar av det vid propositionen fogade förslaget till ändring i skollagen.

Utdrag av protokoll, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 30 mars 1965.

Närvarande:

justitierådet HAGBERGH,
regeringsrådet WILKENS,
justitieråden RIBEN,
 BERGSTEN.

Enligt lagrådet den 29 mars 1965 tillhandakommet utdrag av protokoll över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 5 mars 1965, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i 87 § regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag om ändring i skollagen den 6 juni 1962 (nr 319).

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av lagbyråchefen J. P. Mueller.

Lagförslaget föranledde följande yttrande av lagrådet.

Med det remitterade förslaget avses att i skollagen infoga bestämmelser om undervisning i specialskola av barn med svåra syn-, hörsel- och talskador. För vinnande av detta syfte har det visat sig nödvändigt att införa flera a-paragrafer i lagen. Ur lagteknisk synpunkt skulle det ha varit mera tilltalande att samla de erforderliga bestämmelserna i ämnet i en särskild lag. Med hänsyn till önskemålet att dessa barns skolplikt och rätt till undervisning regleras i själva skollagen vill lagrådet dock ej motsätta sig den lösning som valts i förslaget.

I 6 § tredje stycket föreslås bestämmelse, att med talskada i lagen avses sådan talskada som ej orsakats av hörselskada. Härmed åsyftas enligt motivuttalande att utmärka, att talrubbingar orsakade av hörselskada skola hänföras till hörselskada. Definitionen har alltså ej betydelse för avgränsningen av den krets som skall hänföras till specialskolan utan avser grupperingen inom denna krets. Då några särbestämmelser för den ena eller andra gruppen ej komma att ingå i skollagen, har definitionen ej någon egentlig uppgift att fylla i lagen. Den nämnda bestämmelsen torde därför kunna utgå.

Ur protokollet:
Stig Granqvist

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 2 april 1965.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler t. f. chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Sven-Eric Nilsson, lagrådets den 30 mars 1965 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 5 mars 1965 remitterade förslaget till lag om ändring i skollagen den 6 juni 1962 (nr 319).

Föredragande departementschefen redogör för innehållet i lagrådets utlåtande och anför. Lagrådets hemställan om ändring i 6 § bör beaktas. Utöver denna ändring torde vissa redaktionella jämkningar böra vidtas i lagförslaget.

Föredraganden hemställer, att lagförslaget måtte, efter ändring i enlighet med vad sålunda anförts, jämlikt 87 § regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Inga Bäcklin